

літика в сфері демовідтворення може уповільнити ті негативні прояви демоситуації в регіоні та районі зокрема, що мають місце сьогодні.

1. Паспорт Богородчанського району (1934-2005 рр.). – Богородчани. – 2006. – 168с.

2. Шаленко М.. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в Україні.//Економіка України – 1998. – №4. – С.34

3. Уляницька О.В. Проблеми безробіття і трудова міграція українців.//Актуальні проблеми економіки. – 2005. – №8(50). – С.167-172.

4. Юрченко В.В., Романишин В.О. Ринок праці України: сучасний стан та шляхи реформування.//

Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №6(36). – С.214-219.

5. Кривий М.С., Зварич І.Т. Івано-Франківщина. Україна. Світ./Статистичний щорічник.-Івано-Франківськ. – 2001. – 575.

6. Кривий М.С., Зварич І.Т. Івано-Франківщина. Україна. Світ./Статистичний щорічник.-Івано-Франківськ. – 2005. – 575.

The analyze of demographic situation of the population in the Bogorodchan placement of the Ivano-Frankivsk region for 2001-2005 period is spent in this article. The article is based on the fact statistical materials of the regional department of statistics.

Кривий М.В., Мацола М.М.

ДЕМОГРАФІЧНИЙ СТАН, ЗАЙНЯТІСТЬ, СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В статті автори зазначають, що в селах області, починаючи з 1995р. спостерігається негативна тенденція постійного зменшення населення, погіршення його вікової структури, яка відноситься до регресивного типу. Катастрофічно зменшилась кількість працюючих на селі в сільському господарстві, збільшується кількість сіл, в яких немає певних закладів соціальної сфери. Розкриваються причини цих явищ, вказуються шляхи виходу зі становища, що склалось.

Ключові слова: *природне зменшення населення, народжуваність, смертність, дитородна активність жінок, вікова структура, зайнятість населення, соціальна інфраструктура сіл, розвиток сільських територій.*

I. Вступ. Найціннішим багатством кожної держави є люди, що живуть в ній. Обов'язок держави – забезпечити права і свободи людини, гідне життя. Проте рівень життя сільського населення України значно нижчий, ніж в місті та має тенденцію до погіршення.

II. Постановка завдання. Мета зазначеної роботи полягає в тому, щоб на базі існуючої державної статистичної звітності, матеріалів суцільних обстежень сільських населених пунктів виявити тенденції в демографічній ситуації, зайнятості населення сільської

місцевості області, забезпеченні їх об'єктами соціальної інфраструктури, запропонувати шляхи подолання негативних явищ.

III. Результати досліджень. На початок 2006 року в області нараховувалось 765 сіл в яких проживало 797,6 тис. жителів, або 57,4% від загальної чисельності [2,331]. Більше половини сіл (58,7%) мають населення менше однієї тисячі осіб і їх кількість поступово збільшується. Найбільша їх частка у Рогатинському (92% від загального числа сіл району), Галицькому (84%), Верховинському (81%), Тлумацькому (74 %) районах.

Також зростає кількість сіл з числом жителів до 50 осіб. В селах області, починаючи з 1995 р. спостерігається тенденція постійного зменшення їх жителів. За згаданий період воно складає майже 30 тис, а за 2005 р. – 5,4 тис. осіб [2,331]. Основною причиною цього негативного явища є природне зменшення населення. У 2005 р. кількість померлих перевищила кількість народжених на 3,9 тис. осіб. Рівень природного зменшення сільського населення склав 4,9 особи на 1000 жителів, що в 1,8 раза більше (2,7 особи) від середньообласного показника. Найбільш інтенсивно природне скорочення населення відбувається в Рогатинському, Городенківському, Тлумацькому та Галицькому районах.

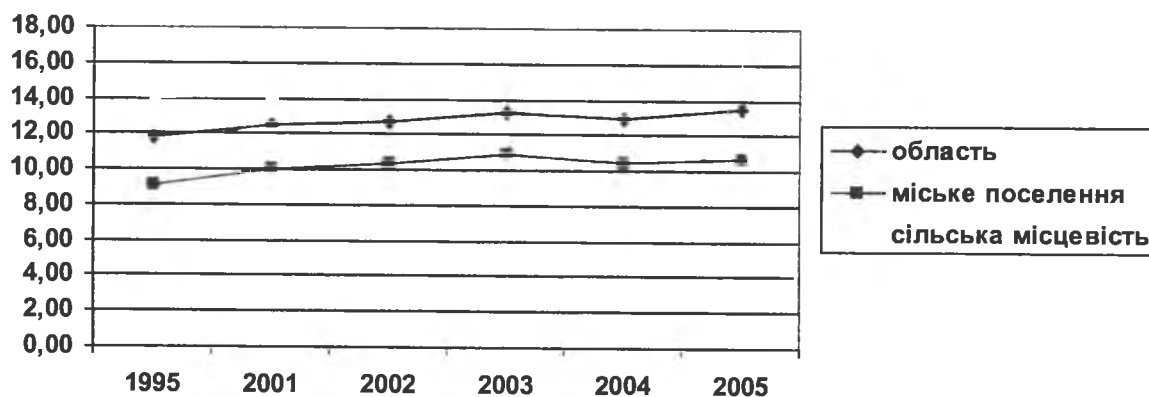
Починаючи з 1986 р. в селах області спостерігалось зменшення народжуваності.

У 2005р. народжуваність становила 10,7 народжених на 1000 жителів, що є найнижчим показником за всю історію Івано-Франківщини.

Рівень дитородної активності жінок області слід оцінювати, як вкрай недостатній, як такий, що знаходиться нижче межі заміщення поколінь. Нетто-коефіцієнт відтворення, який характеризує ступінь заміщення поколінь жінок їх дочками, у 2003-2004р.р. становить 0,7 при мінімальному його значенні – 1.

Несприятливим фактором, який впливає на демографічну ситуацію в області є смертність населення, яка характеризується так:

Смертність населення

Рівень смертності сільського населення зріс із 13,9 особи на 1000 жителів у 1995 р. до 15,6 у 2005 р., що на третину вище, ніж в містах.

Майже у 80% сіл смертність перевищила народжуваність.

Вікова структура сільського населення області характеризується такими даними [2,335] (таблиця на стор. 188).

На початок 2006р. у сільських населених пунктах діти віком до 15 років складали 20,2% від усього наявного населення, населення у працездатному віці – 55,9%, старше працездатного віку – 23,9%. На 05. 12.2001р. ці показники становили відповідно 22,3-53,1-24,6%.

На 01.2005р. у 18 селах не було дітей віком до 5 років, у 100 – дітей 6-15 років, у 32 – молоді віком 16-27 років і їх кількість проти попереднього обстеження в 2001 р. зросла [4,4].

Отже, з кожним роком зменшується кількість сільського населення, погіршується

ся його вікова структура, зменшується кількість дітей і молоді. Структура сільського населення відноситься до регресивного типу, що відповідає повільною зміною поколінь, зі скороченням, частковим виродженням популяції.

Соціально-економічне становище населення в прямій залежності перебуває від зайнятості, напрямків діяльності населення та наявності суб'єктів господарської діяльності.

На початок 2005р. 328,1 тис. сільських жителів, що складає лише 38,4% від осіб працездатного віку працювали в установах, організаціях та підприємствах. Більше третини (114,7 тис. осіб) з числа зайнятих пра-

цювали за межами свого населеного пункту. Протягом останніх чотирьох років кількість сільських жителів, які працюють за межами області збільшилась майже на 4 тис. і на початок 2005р. склала майже 14 тис. осіб, а кількість працюючих за кордоном, відповідно, на 10,6 тис. осіб (у 2,5 рази) і 14,9 тис. осіб. За місцем проживання працює лише 56 тис.осіб, з них в галузі освіти 15,5 тис (27,6%), у сільському господарстві 10,6 тис. (18,9%) (без зайнятих в особистому підсобному господарстві), оптовій і роздрібній торгівлі, торгівлі транспортними засобами, послугах з ремонту 7,2 тис. (12,9%), охороні здоров'я та соціальній допомозі 4,8 тис. (8,6%), різних галузях промисловості 4,7 тис. (8,4%), органах державного управління 2,8 тис. осіб (5%) [4,44].

Звертає на себе увагу катастрофічне зменшення працюючих на селі в сільському господарстві. В зв'язку з реформуванням колгоспів, радгоспів кількість працюючих в те-

	1989	2001		2005р.у%до	
				1989	2001 I
Всього	826255	820003	801178	97,0	97,7
до 1 року	13550	8449	8483	62,6	100,4
1-4	55971	38377	32862	58,7	85,6
5-9	66530	58155	48723	73,2	83,8
10-14	63015	64888	59522	94,4	91,7
15-19	53832	56835	61202	113,7	107,7
20-24	56753	57120	55458	97,7	97,1
25-29	62137	57499	57007	91,7	99,1
30-34	55181	55654	56123	101,7	100,8
35-39	45257	56442	54829	121,2	97,1
40-44	37964	60992	56603	149,0	92,8
45-49	43184	47044	57425	132,9	122J
50-54	55378	42221	44797	80,9	106,1
55-59	62678	33225	37550	60,0	113,0
60-64	49653	44946	32819	66,0	73,0
65-69	39310	48678	41346	105,2	84,9
70 і старші	65862	89478	96429	146,4	107,8

перішніх спілках, ТзОВ становить 10,6 тис. осіб, проти 88 тис. в 1996р. Це призвело до зростання безробіття на селі. За даними обстеження сіл станом на 1 листопада 2005р. понад 160 тис. осіб працездатного віку не працювало і не навчалось, що призводить до негативних соціальних явищ.

У фермерських господарствах зайнято лише 1,7 тис. працюючих. Зменшується також кількість осіб, зайнятих тільки в особистому підсобному господарстві – 157,4 тис. осіб, що на 5,4 тис. осіб або 7,8% менше, ніж за даними обстеження 2001р. [4,44,46].

Значний вплив на зайнятість населення та на можливість працевлаштування, є наявність в селах різноманітних суб'єктів господарської діяльності. Лише у 200 сільських населених пунктах (26,5 % від усіх сіл) на початок листопада 2005р. було 248 підприємств сільського господарства (крім фермерських) Від 1 до 10 таких підприємств налічується у Верховинському, Косівському, Надвірнянському, Калуському, Долинському, Рожнятівському, Богородчанському районах, Болехівській та Івано-Франківській міських радах, на яких зайнято від 5 до 718 працюючих.

У 190 селах знаходяться 425 підприємств обробної промисловості, у 66-97 організацій лісового господарства.

Поліпшення умов життя сільського населення залежить від розвитку мережі закладів соціальної сфери. На жаль збільшується кількість сіл, які не мають окремих закладів соціальної сфери. Так, 597 (78,2%) сіл не мають дошкільних закладів, хоча у 266 (34,9%) селах чисельність дітей до 6-ти років становить 50 і більше осіб, а в 168 (22%) від 21 до 49 осіб. Найбільше таких сіл у Рогатинському – 94,2%, Долинському – 90,5%, Тисменицькому – 89,6%, Тлумацькому – 87,7%, Калуському – 86,8%, Коломийському – 83,5% і усі села Івано-Франківської та Болехівської міських рад [4,10].

Середніх закладів освіти не мають 176(23,1%) сіл, з них у 59 (33,5%) чисельність підлітків та молоді від 7 до 17 років становить 50 і більше осіб, а в 50 (28,4%) – від 21 до 49 осіб. Найбільша питома вага таких сіл є в Болехівській міській раді (50%), Рожнятівському(33,3%), Коломийському(27,8%), Галицькому (23,5) районах. В 159 (20,8%) селах з чисельністю від 500 до 999 осіб та 129

(16,9%) з чисельністю 1000 і більше осіб відсутні школи 1-111 ступеня. Із загальної кількості 21,6%) (38) сіл знаходяться на відстані від 5 до 10 км до найближчого населеного пункту, де є школа, 5,1% (9) сіл – на відстані 10 км і більше [4,11].

У ряді сільських населених пунктів відсутні заклади культури. Так, у 108 (14,2%) селах відсутні клуби, будинки культури, у 134 (17,6%) – бібліотеки (в основному села з чисельністю населення до 300 осіб), 491 (64,4%) – кіноустановки (в основному села з чисельністю населення 500-999 та 1000 і більше осіб). У 733 (96%) населених пунктах, незабезпечених закладами культури, відсутнє виїзне обслуговування. Найбільша питома вага сіл, в яких відсутні клуби, будинки культури припадає на Рогатинський (32,6%), Надвірнянський (27,9%), Рожнятівський (20,8%) райони та Івано-Франківську і Яремчанську (по 20%) міськради; бібліотеки – Рогатинський (45,3%), Надвірнянський (23,3%), Тлумацький (21,1%), Рожнятівський (20,8%), Верховинський (19%) райони; кіноустановки повністю відсутні у всіх селах Рогатинського, Надвірнянського районів та Івано-Франківської міськради, Калуського (83%), Галицького (80,9%), Тисменицького (77,1%), Тлумацького (64,9%) і Коломийського (64,5%) районів [4,11].

Незабезпечені закладами охорони здоров'я 106 (13,9%) сіл, 79% з них з чисельністю до 300 осіб та 9,4% – 500 і більше осіб. На відстані від 5 до 10 км до найближчого населеного пункту, де є лікарняний заклад, розташовані 18 сіл, 10 км і більше – 47 сіл. Повністю забезпечені лікарняними закладами села Яремчанської міськради та Снятинського району. У 28 (32,6%) селах Рогатинського, 13 (27,1%) Рожнятівського, 15 (18,9%) Коломийського, 11 (19,3%) Тлумацького районів відсутні лікарняні заклади.

Майже відсутнє побутове обслуговування на селі. Якщо на 1 січня 2001 р. 13,2% (25) населених пунктів мали будинки побуту, 2,8% (21) – приймальні пункти, 3,1% (24) – лазні, то на 1 листопада 2005р. відповідно 0,8% (6); 0,1% (1); 1,7% (13). Однак, якщо у 2000р. у 38% сіл вони не діяли, то у 2005 році – у 77,3% сіл. Майже всі села, де відсутні будинки побуту, не забезпечувались виїзним обслуговуванням, у 99% сіл з чисельністю населення понад 500 тис. осіб наданням побутових послуг ніхто не займається [4,12].

Низька забезпеченість сільських населених пунктів відділенням зв'язку. Так, 344 (45,1%) сіл не має відділень зв'язку, у 98,5% з яких відсутнє виїзне обслуговування. Серед населених пунктів не забезпеченими відділеннями зв'язку, кожне четверте – з чисельністю від 500 до 999 осіб, кожне п'яте від 300 до 499 осіб, а 93 села розташовані до найближчого населеного пункту, забезпеченого відділенням зв'язку, на відстані від 5 до 10 км, 28 сіл 10 км і більше. Понад 50% сіл не забезпечено відділеннями зв'язку у Верховинському, Галицькому, Калуському і Рогатинському районах.

Значну питому вагу (70%) становлять населені пункти, що не мають спортивних споруд; серед них всі села Яремчанської міськради, понад 90% сіл Галицького та понад 80% – Долинського, Калуського, Косівського, Надвірнянського і Рожнятівського районів.

Слід зазначити, що рівень забезпеченості телефонним зв'язком протягом останніх чотирьох років поліпшився майже серед всіх об'єктів соціально-культурної сфери в сільській місцевості. Найкраща забезпеченість телефонним зв'язком залишається в школах I–II та I–III ступенів, лікарнях, амбулаторіях, відділеннях зв'язку (телефонізовано, відповідно, 92,3%, 98,6%, 100%, 95% та 97,1 від загальної кількості установ. Також поліпшилось торговельне обслуговування сільського населення. На 1 листопада 2005р. населення 666 (87,3%) сіл обслуговувало 2771 підприємство роздрібною торгівлі, що на 40,1% більше, ніж у 2000р. Активно розвивається мережа ресторанного господарства (їдальні, кафе, бари). Кількість цих закладів проти 2000р. збільшилась на 126 (28,6%) і становить 567 підприємств. Разом з тим в 95 селах області відсутні торговельні заклади [4,12].

На низькому рівні знаходиться матеріальна база закладів соціально-культурної сфери. Так, 52,7% (29) підприємств служби побуту, 50,4% (327) бібліотек, 51,2% (215) відділень зв'язку, 36,1% (99) кіноустановок, 35,8% (243) лікарняних закладів, 25,9% (149) їдальень, кафе, чайних, 25,8% (717) горгівельних закладів, 26,3 (44) дошкільних закладів, 11,9% (79) клубів, будинків культури, 10,9% (68) середніх закладів освіти розміщені у пристосованих приміщеннях. В аварійному стані знаходиться 32 клуби, будинки культури (у Калуському районі – 5), 15 – середніх зак-

ладів освіти (у Долинському та Рожнятівському – по 3), 13 бібліотек (у Долинському 3, Верховинському – 2).

Першочергове завдання по розвитку сільських територій, як показало обстеження, є будівництво і реконструкція підприємств та установ соціальної сфери. Відповіді сільських голів показали, що в 200 селах необхідно відкрити дошкільні заклади, у 81 – їдальню, кафе у 79 – відділення зв'язку і школи, у 77 – лікарняний заклад. В основному це села з населенням від 500 до 999 та 1000 і більше осіб. В окремих населених пунктах для цього вільні приміщення.

IV. Висновки. Отже, в селах області погіршується соціальна інфраструктура, низький благоустрій житла, недостатня кількість робочих місць для можливого працевлаштування, все це призвело до природного скорочення населення, зменшення кількості жителів, збільшення міграції та криміногенних проявів.

Тому село потребує багатофункціонального розвитку. Крім сільськогосподарського виробництва, тут потрібно розмішувати і розвивати об'єкти промислового призначення, переробних і обслуговуючих галузей аграрного сектору економіки, сфери послуг, рекреації, охорони здоров'я, освіти, культури, відпочинку. Це дозволить поліпшити зайнятість населення, створить на селі сприятливе життєве середовище, як передумови ефективного господарювання, збереження селянства – носія української ідентичності та духовності [1,1-3,3].

Але без посилення державного управління сільськими територіями та їх розвитку, державної підтримки власного сільськогосподарського товаровиробника село буде приречене на дальшу деградацію.

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 8.09.2005р. //Урядовий кур'єр: Орієнтир-№ 193. – 12 жовтня 2005р. – С-1-3.

2. Івано-Франківщина, Україна, Звіт за 2005р. Статистичний щорічник (За редакцією Колімбровського М.М.). Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2006. – 61 Зс.

3. Соціально-економічні проблеми розвитку українського села і сільських територій //Матеріали до сьомих річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників 9-Ю листопада 2005року. – К.: УААН ННЦ. «Інститут аграрної економіки», 2005. – 80с.

4. Соціально-економічна характеристика сільських населених пунктів Івано-Франківської області. Ста-

тистичний збірник (За редакцією Костюк О.В.). Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2006. – 131с.

In the article the authors mark that in the villages of region, beginning with 1995p. there is the negative

tendency of permanent reduction of population, worsening of his age-old structure which behaves to the regressive type. The amount of working on a mud flow in agriculture diminished catastrophically, the amount of villages, which no certain establishments of social sphere are in, is multiplied.

Мальчик М.В.

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ І ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

У статті висвітлено тенденції розвитку вітчизняного ринку праці, запропоновано заходи по підвищенню зайнятості, поліпшенню соціальної безпеки населення.

Ключові слова: ринок праці, соціальний захист, зайнятість, безробіття.

I. Вступ. Найважливішим чинником історичного розвитку людства і суспільного прогресу є праця. Саме результати праці визначають економічний рівень країни, регіону, підприємства і кожного суб'єкта господарювання

У системі ринкових відносин виникає і формується ринок праці, на якому безперервно здійснюється купівля-продаж робочої сили. Через унікальність ринку праці проблемами, що виникають на ньому, відрізняються різноманіттям і складністю. Для їх вирішення необхідне чітке розуміння інфраструктури ринку, причинно-наслідкових зв'язків між чинниками, що впливають на його формування і розвиток.

Не дивлячись на те, що вітчизняними і зарубіжними ученими (В. Павленко, Є. Панченко, Е. Лібановою, А. Добриніним, М. Долішнім, Л. Семів, Л. Шаульською, В. Романішиним, В. Юрченко) опублікована чимала кількість монографічних досліджень, навчальних посібників, у яких розглядаються різні аспекти теорії і практики формування ринку праці, питання подальшого його вивчення і розробки дієвих методів регулювання зайнятості, системи соціального захисту населення залишаються як і раніше актуальними.

II. Постановка завдання. Хоча в Україні спостерігається досить стійкий розвиток товарних ринків, проте ринок праці знаходить-

ся лише на етапі формування і становлення. 30 грудня 2005 р. Україна отримала статус держави з ринковою економікою. На сьогоднішній день унаслідок загострення ситуації у сфері зайнятості, викликаного недосконалістю правового забезпечення функціонування ринку праці, порушеннями працевлаштування чинного трудового законодавства, зростанням конкуренції, соціальна напруженість в суспільстві як і раніше залишається високою.

Першочергове завдання, що вимагає рішення на сучасному етапі, полягає в тому, щоб сформувати цивілізований ринок праці. Для цього необхідно досягти органічної ув'язки механізму регулювання ринку з широко розгалуженою і надійно діючою системою соціального захисту населення. Мета дослідження полягає у виявленні тенденцій, що склалися, на ринку праці, оцінці правового забезпечення розвитку трудових відносин на умовах гарантії соціального захисту всіх учасників трудового процесу і розробці дієвих заходів по підвищенню зайнятості, поліпшенню соціальної безпеки громадян.

III. Результати. Ринок праці, відповідно до загальноприйнятого визначення, — це система суспільних відносин, соціальних, зокрема юридичних, норм і інститутів, які забезпечують нормальне відтворення і ефективне використання праці, кількість і якість якого відповідним чином винагороджується [2].

У ринковій системі ринок праці займає центральне місце, оскільки формування і розвиток інших видів ринків (товарів і послуг, чинників виробництва, фінансових, інтелектуального продукту) безпосередньо пов'язані з трудовою діяльністю людини і є результатами цієї діяльності.